

çevirilerden ibarettir. 4. *Hediye-yi Sâl* (İstanbul 1330). Tevfik Fikret'e ithaf ettiği bu Farsça manzumesinde İran'ın o dönemdeki içtimaî ve siyasî durumu anlatılmaktadır. 5. *Ta'lim-i Lisân-i Fârsî* (İstanbul 1331-1332). Dört kitaptan oluşan eserin birinci kitabı Farsça dil bilgisidir. İkinci kitap metinler ve alıştırmalar, üçüncü kitap manzum ve mensur parçalardan meydana gelir. Dördüncü kitap, liselerde okutulmak üzere hazırlanmış muhtasar bir edebiyat tarihidir. 6. *Kunckâvi der Zerdüşî*. 1918 nevrüz bayramı dolayısıyla yazılan Farsça küçük bir risâledir. Zerdüşî hakkında bilgi veren mensur bir bölümden sonra Zerdüştiliği öven bir kaside gelmektedir. 7. *Serâmedân-ı Sûhan* (İstanbul 1327/1912). Dârülfünun Edebiyat ve İlâhiyat fakülteleriyle Dârülmualimîn'in edebiyat bölümlerinde okutulmak üzere hazırlanmış Farsça bir antolojidir. Müellif, Batılı araştırmacılardan yararlanarak Farsça hakkında bilgi verdikten sonra Rûdekî'den başlayarak Hâfız'a kadar on altı şairin biyografileriyle şiirlerinden parçalara yer verir. 8. *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm* (İstanbul 1340/1922, Rıza Tevfik'le birlikte). Şarkiyatçı Edward Granville Browne'a ithaf edilen bu çeviri, Hüseyin Dâniş'in Hayyâm hakkında yazdığı kendi şiirleri dışında 110 sayfalık uzun bir mukaddime ile başlar. Hüseyin Dâniş burada Batı ve Doğu'da yapılan araştırmalardan büyük ölçüde faydalanmıştır. 9. *Fransızca-Türkçe Hukukî ve Medenî Lügat* (İstanbul 1934). Hukukla ilgili bir kısım Fransızca terimlere bulunan Türkçe karşılıklardan meydana gelmektedir. 10. *Münâzarâtım* (İstanbul 1334). *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm* dolayısıyla M. Fuad Köprülü ile yaptığı tartışmaları ihtiva etmektedir.

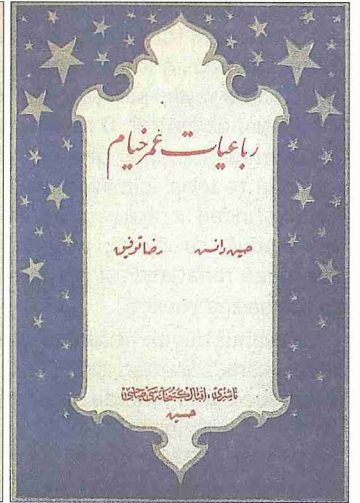
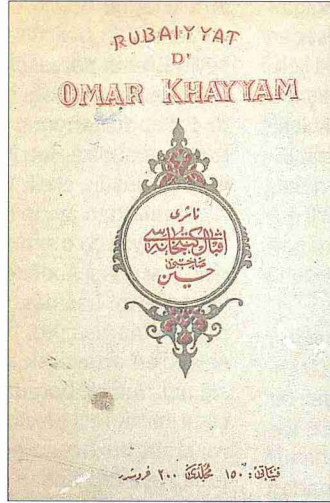
BİBLİYOGRAFYA :

M. Fuad Köprülü, *Bugünkü Edebiyat*, İstanbul 1924, s. 207-286; İbnülemin, *Son Asır Türk Şairleri*, I, 262-265; Tebrîzî, *Reyhânetü'l-edeb*, II, 210-211; *Ferheng-i Fârsî*, VI, 504; M. Emin Riyâhî, *Zebân-ı Edeb-i Fârsî*, Tahran 1369 hş., s. 246; Mehdî Bâmdâd, *Şerh-i Hâl-i Ricâl-i İrân*, Tahran 1371 hş., V, 79; John Gurney, "E. G. Browne and the Iranian Community in Istanbul", *Les Iraniens d'Istanbul* (ed. Th. Zarcone - F. Zarinebaf), İstanbul-Paris 1993, s. 154-158, 160-164, 167-175; Ali Cevâhir-i Kelâm, "Şâdirvân-ı Hüseyin Dâniş", *Armağan*, XXXIX/10, Tahran 1349 hş., s. 651-654; Peter J. Chelkowski, "Edward G. Browne's Turkish Connexion", *BSOAS*, XLIX/1 (1986), s. 24-34; a.m.f., "Dâneş, Hoşayn", *Elr.*, VI, 649; *DMF*, I, 951; Dihudâ, *Lugâtname*, XIII, 169-170; "Hüseyin Dâniş", *TA*, XIX, 417; "Pedram, Hüseyin Daniş", *TDEA*, VII, 239.

TAHSİN YAZICI

Hüseyin Dâniş ile Rıza Tevfik'in birlikte çevirdikleri *Rubâiyyât-ı Ömer Hayyâm* adlı eserin ön ve arka kapakları (İstanbul 1340)

HÜSEYİN DEDE

Dinî mûsiki bestekârı.

Kaynaklarda "Eyyûbî" nisbesiyle anıldığı için İstanbul'un Eyüp semtinde doğduğu veya burada yaşadığı anlaşılan bestekârın ölüm tarihi bilinmediği gibi hayatı hakkında da yeterli bilgi bulunmamaktadır. Eski kayıtlarda yer alan "Yenikapı Mevlevîhânesi çilekeşlerinden" ifadesi, onun Mevlevîye tarikatına mensup olduğunu ve adı geçen mevlevîhânenin müdâvimleri arasında bulunduğunu göstermektedir. Sadettin Nüzhet Ergun'un XIX. yüzyılın önemli âyin bestekârları arasında zikrettiği sanatkârın nühuft âyin-i şerifi Yenikapı Mevlevîhânesi'nde sık sık okunmuştur. Aynı devirde yaşayan Yenikapı Mevlevîhânesi'nin kudümzenbaşısı Hâfız Ali Efendi, Hüseyin Dede'nin bu sanat değeri yüksek âyininin yaygınlaşması için aynı makamda kendisinin bestelediği âyini neşretmemiştir. Zekâizâde Ahmed İrsoy, kaynak göstermeden bu âyininin ilk defa 1276 (1859) yılında Yenikapı Mevlevîhânesi'nde okunduğunu bildirir (*Türk Musikisi Klasiklerinden Mevlevî Âyinleri*, XIV, 730). Bu bilgiler dikkate alındığında, Yılmaz Öztuna'nın yine kaynak zikretmeden Hüseyin Dede'nin vefat tarihini 1740 olarak göstermesinin doğru olmadığı anlaşılır. Ayrıca Öztuna, onun bestelediği on adet peşrev ve saz semâisinden söz ederse de Türk mûsiki tarihinde başka Hüseyin dedeler mevcut olduğuna göre bu eserlerin bestekâra ait olup olmadığı hususunda kesin bir hükme varabilmek için başka kaynakların desteğine ihtiyaç bulunduğu kesindir.

BİBLİYOGRAFYA :

Türk Musikisi Klasiklerinden Mevlevî Âyinleri (İstanbul Konservatuarı neşriyatı), İstanbul 1937, XIV, 716-730; Ergun, *Antoloji*, II, 406, 637, 725; Sadettin Heper, *Mevlevî Âyinleri*, Konya 1974, s. 153-161, 517; Gültekin Oransay, "Yayımlanmış Türk Din Musikisi Sözlü Anıtlarının Ezgileycileri", *AÜ İlâhiyat Fakültesi İslâm İlimleri Enstitüsü Dergisi*, III, Ankara 1977, s. 179; Öztuna, *BTMA*, I, 358.

NURİ ÖZCAN

HÜSEYİN EFENDİ, Ahîzâde

(bk. AHİZÂDE HÜSEYİN EFENDİ).

HÜSEYİN EFENDİ, Cinci Hoca

(ö. 1058/1648)

Sultan İbrâhim'i etkisi altına alarak devrin siyasî olaylarında rol oynayan padişah hocası ve Anadolu kazaskeri.

Safranbolu'da doğdu. Dedesi oranın ileri gelenlerinden Vâiz Şeyh Karabaş İbrâhim Efendi, babası Şeyh Mehmed Çelebi'dir. Kendi ifadesine göre nesli Sadreddin Konevî'ye uzanan (Naîmâ, IV, 36) Hüseyin Efendi ilk eğitimini babasından aldı, ayrıca ondan sihir ve efsunla ilgili bilgileri edindi. Öğrenimini tamamlamak için İstanbul'a gitti, bir süre Süleymaniye medreselerinden birine devam etti; burada Berber Biraderi Hasan Efendizâde Şeyh Mehmed Efendi'den ders aldı. Bu arada çevresinde "kuvvetli nefesi" ile tanındı, okuduğu duaların dertlilere şifa olduğu haberleri yayılmaya başladı. Hocasının İzmir kadılığına tayini üzerine açıkta kalınca geçimini tamamen bu işten sağlamaya koyuldu. Efsun ve sihir işleriyle uğraşması, başta hocası olmak üzere diğer mü-